

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
Περιβάλλοντος και Πολιτισμού

Άγιος Ιωάννης
ο Ελεήμων
Λυγουριό Αργολίδος

Άγιος Ιωάννης ο Ελεήμων

Λυγουριό Αργολίδος

Κεραμοπλαστικός διάκοσμος

Ο ναός του Αγίου Ιωάννου του Ελεήμονος (ή του Αγίου Κωνσταντίνου, όπως συχνότερα αναφέρεται από τους ντόπιους) βρίσκεται στις ανατολικές παρυφές του Λυγουριού, στην άκρη του μικρού κάμπου του χωριού. Σήμερα το μνημείο είναι πλέον ενταγμένο στον πολεοδομικό ιστό του οικισμού, ο οποίος τα τελευταία χρόνια έχει επεκταθεί σημαντικά.

Ο ναός ανήκει στο συνηθέστερο ναοδομικό τύπο της βυζαντινής αρχιτεκτονικής της Νότιας Ελλάδας, γνωστό ως «δικιόνιο σταυροειδή εγγεγραμμένο με τρούλο». Στα δυτικά του ναού υπάρχει στενός νάρθηκας. Τόσο από την άποψη της κατασκευής, όσο και από εκείνη της μορφολογίας ο ναός του Αγίου Ιωάννου είναι ένα τυπικό δείγμα της λεγόμενης Ελλαδικής Σχολής της βυζαντινής αρχιτεκτονικής. Οι όψεις του είναι διαμορφωμένες με τοιχοποιία από αρχαίο υλικό σε δεύτερη χρήση, το οποίο προέρχεται κυρίως από το Ασκληπιείο, και λαξευτούς πωρόλιθους. Τούβλα είναι τοποθετημένα σε ελεύθερη διάταξη ή περιβάλλουν τις λαξευτές πέτρες, σύμφωνα με το πλινθοπερίκλειστο σύστημα δομής. Οι όψεις του αρχικού ναού κοσμούνται με περιορισμένο σε έκταση αλλά εντυπωσιακό σε ποιότητα κεραμοπλαστικό διάκοσμο. Στην κατασκευή των ανοιγμάτων των θυρών και των παραθύρων έχουν χρησιμοποιηθεί λαξευτοί πωρόλιθοι και τούβλα. Ο ναός διέθετε μαρμάρινο τέμπλο και θυρώματα, από τα οποία διατηρούνται ορισμένα σπαράγματα. Το εσωτερικό του εκοσμήτο με αξιόλογες τοιχογραφίες, οι οποίες σώζονται αποσπασματικά.

Με βάση τα μορφολογικά και κατασκευαστικά του στοιχεία ο ναός του Αγίου Ιωάννου έχει χρονολογηθεί στις αρχές του 12ου αιώνα, ενώ ο νάρθηκας θεωρείται κατά τι μεταγενέστερος. Δύο επιγραφές χαραγμένες σε αρχαία μέλη ενσωματωμένα στις όψεις του ναού, αναφέρουν κάποιον Στέφανο και τον «ηκοδόμο» Θεοφύλακτο από τη νήσο Κέα, ο οποίος ήταν πιθανώς ο αρχιτέκτων του ναού. Άλλα στοιχεία για την ιστορία του ναού δεν είναι γνωστά. Σε νεώτερους χρόνους ο ναός φαίνεται ότι υπέστη σημαντικές ζημιές, πιθανότατα από σεισμούς. Αποτέλεσμα των σχετικών εκτεταμένων εργασιών που έχει κατά καιρούς δεχθεί το κτήριο

Ο ναός πριν την αποκατάσταση

Ο ναός μετά την αποκατάσταση

ήταν η καταστροφή διαφόρων δευτερευόντων στοιχείων του, όπως λ.χ. το μαρμάρινο τέμπλο, και η αλλοίωση άλλων, όπως το δάπεδο, τα ανοίγματα, ο τρούλος και οι στέγες.

Ο ναός σώθηκε ως τις μέρες μας σε κακή κατάσταση διατήρησης, αντιμετωπίζοντας σοβαρά δομοστατικά, οικοδομικά και αισθητικά προβλήματα. Το 2008 εκπονήθηκε, με πρωτοβουλία του Συμβουλίου Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ Περιβάλλοντος και Πολιτισμού μελέτη συντήρησης και αποκατάστασης του ναού, η οποία συμπληρώθηκε και τροποποιήθηκε το 2010, υπό την εποπτεία της 25ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, από το Γραφείο Ειδικών Αρχιτεκτονικών Μελετών – Μνημείο ΕΠΕ, Σταύρος Μαμαλούκος – Αναστασία Καμπόλη Μαμαλούκου & Συνεργάτες.

Το μνημείο αποκαταστάθηκε μεταξύ των ετών 2011 και 2012 υπό την εποπτεία της 25ης ΕΒΑ, με μέριμνα του Συμβουλίου Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ Περιβάλλοντος και Πολιτισμού και με την συμπαράσταση του Δήμου Επιδαύρου. Οι εργασίες αποκατάστασης πραγματοποιήθηκαν από την Μνημειοτεχνική ΕΠΕ, υπό την επίβλεψη του αρχιτέκτονος Σταύρου Μαμαλούκου, και με την γενναιόδωρη χορηγία του **Ιδρύματος Α.Γ. Λεβέντη**, του **Ανδρέα Συμεών**, των **οικογενειών Δημητρίου, Χρήστου και Γεωργίου Λιάτα**, καθώς και **άλλων κατοίκων του Λυγουριού**.

Στις εργασίες που πραγματοποιήθηκαν περιλαμβάνονταν η στερέωση των τοίχων και της θολοδομίας με εφαρμογή ενεμάτων και εφαρμογή συστήματος ελκυστήρων από ανοξείδωτο χάλυβα, η περιορισμένης έκτασης ανακατασκευή κατεστραμμένων τμημάτων των όψεων, η ανακατασκευή της στέγης με επαναχρησιμοποίηση των παλαιών χειροποίητων κεραμιδιών, η συντήρηση και μερική αποκατάσταση του δαπέδου, η κατασκευή νέου μαρμαρίνου τέμπλου και θυρωμάτων στα οποία εντάχθηκαν τα διατηρούμενα λείψανα των αρχικών και η κατασκευή νέων κουφωμάτων.

Βυζαντινή επιγραφή
με αναφορά στον Στέφανο

Κεραμοπλαστικός διάκοσμος και χρήση αρχαίου υλικού

Ο ναός κατά τη διάρκεια των εργασιών αποκατάστασης

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ Περιβάλλοντος & Πολιτισμού –σωματείο μη κερδοσκοπικό, μη κυβερνητικό– αγωνίζεται από το 1972 για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς (ιστορικής, καλλιτεχνικής και αρχιτεκτονικής), την προστασία των οικοσυστημάτων και της οικολογικής ισορροπίας του τόπου και για την προώθηση της αειφόρου χρήσης των φυσικών και ενεργειακών πόρων της χώρας.

Στη διάρκεια της δράσης της η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ έδωσε πολλές μάχες. Στους μεγάλους αγώνες που στέφθηκαν με επιτυχία συγκαταλέγονται η ίδρυση του θαλάσσιου πάρκου Αλοννήσου, η διάσωση της Πλάκας – ένας αγώνας που συνεχίζεται – του τοπίου των Δελφών, του Νότιου Σαρωνικού, της Πύλου, των Πρεσπών, του συνόλου του κτήματος Τατοΐου, τμήματος του Μαραθώνα, του αρχαίου πύργου της Κέας, παραδοσιακών οικισμών όπως της Ύδρας και πολλών Αιγαιοπελαγίτικων νησιών. Παράλληλα, δεκάδες μνημεία σε όλη τη χώρα διασώθηκαν από την κατεδάφιση, την ερήμωση, την εγκατάλειψη.

Και όλα αυτά χάρη στη συνδρομή και συνεργασία χορηγών, επιστημόνων, εθελοντών, μελών και φίλων μας. Το πιο πολύτιμο όλων, η συσπείρωση τόσων πολιτών, ειδικών και μη, σε όλη την χώρα στον κοινό μας αγώνα.

28 Tripodon St., GR - 105 58 Athens
T. 210 32 25 245 / F. 210 32 25 240
e-mail: elet@ellinikietairia.gr
www.ellet.gr